

Het rapport kan in zijn algemeenheid worden verwelkend als een wezenlijke bijdrage tot de discussie over kinderporno. Er kunnen echter bedenkingen worden geuit over een aantal aanbevelingen waarbij ander zaken dan kinderporno in het geding worden gebracht.

Het verschijnsel kinderpornografie heeft terecht de aandacht van de overheid gekregen: kinderporno in de juiste betekenis van het woord is een vorm van exploitatie van kinderen. Het feit dat de omvang van dit verschijnsel gering is doet aan het verwerpelijke ervan niet af. Van Nederland is wel gezegd dat het voornamelijk distributieland is; toch heeft juist hier ook productie plaatsgevonden van de boekjes van Joop Wilhelmus, waarvan het althooi bij uitstek laag was. Dat de Nederlandse markt voor kinderporno nu serieus is onderzocht is verheugend, temeer daar de werkgroep het probleem tot de juiste proporties terugbrengt. Amerikaanse (en recentelijk ook Noorse) aantijgingen over de omvang van de kinderpornohandel in ons land worden overtuigend weerlegd, zozer zelfs dat de werkgroep nader onderzoek niet meer nodig acht. Uit het minime aantal veroordelingen blijkt ook reeds dat het gaat om een zaak van veel geringere omvang dan bv. jeugdprostitutie en seksueel misbruik van kinderen in het gezin.

De werkgroep had tot taak: inventarisatie van informatie over kinderporno in Nederland, opsporing van distributiekanaalen en onderzoek naar de herkomst van aangeetroffen kinderpornografie. Voor zover de werkgroep zich tot die taak heeft beperkt heeft zij prima werk geleverd. Het rapport vormt naast het inmiddels van kracht geworden art. 240b Sr. een duidelijk antwoord op buitenlandse beschuldigingen in Nederlandse richting en verdient als zodanig actief gebruik.

Het uiten van bedenkingen omtrent rapporten als dit is steeds een hachelijke zaak omdat men snel het risico loopt verkeerd te worden begrepen. Wij willen duidelijk vooropstellen dat wij het verwelkomen dat wordt opgetreden tegen seksuele of andere exploitatie, waar dat zinvol is ook met strafrechtelijke middelen. Onze kritiek betreft dan ook zeker niet aanbevelingen in die richting. Wij hebben uitsluitend bedenkingen tegen het rapport voor zover daar andere zaken dan kinderporno in het geding worden gebracht. Daarbij gaat het om de volgende punten.

- Waar wordt gesproken over het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake art. 247 Sr. missen wij de terughoudendheid en behaertheid die de werkgroep in het gedeelte over de marktanalyse wel aan de dag legde. Met name de suggestie dat het overgaan tot huiszoeking een automatisme zou moeten worden gaat zeer ver. Opvolging van dit advies zou leiden tot een aanzienlijke verscherping van het opsporingsbeleid (en daarmee ook van het vervolgingsbeleid), zoals dat volgens de beschrijving van de minister van Justitie momenteel wordt uitgevoerd (zie antwoorden op vragen van het Kamerlid Roethof d.d. 6 oktober 1986, nr. 45).
- De paragraaf over de verduidelijking van de norm wekt de indruk dat de strekking van art. 240b Sr. ruimer wordt geïnterpreteerd dan oorspronkelijk de bedoeling was.

Het opsporingsbeleid

Een van de aanbevelingen in het rapport (blz. 28) luidt:

- "Indien de politie stuit op een geval van ontucht met kinderen dient zij op de mogelijkheid van (niet-commerciële) kinderpornografie bedacht te zijn en het doen van huiszoeking in een zo vroeg mogelijk stadium te bevorderen."

Aangezien de genoemde mogelijkheid veelal slechts na huiszoeking kan worden vastgesteld, betekent dit dat bij elk vermoeden van seksuele contacten met iemand beneden 16 jaar tot huiszoeking wordt overgegaan. Dit kan nog gerechtvaardigd worden indien er aanwijzingen bestaan dat overtreding van art. 247 gecombineerd wordt met overtreding van art. 240b (verschijningsvormen 3 en 4 en tot op zekere hoogte ook 2, zie blz. 5-7). De werkgroep rekent echter ook verschijningsvorm 1 tot haar werkterrein, hoewel deze voor art. 240b niet relevant is: uit de aanbeveling op blz. 22 blijkt dat privé-foto's die niet voor het commerciële circuit bestemd zijn ook reden zijn voor intensievere bemoeienis door politie en justitie en met name voor huiszoeking.

De hiervoor gegeven rechtvaardiging is dat eventueel gemaakte foto's naar het commerciële circuit zouden kunnen lekken. De onwaarschijnlijkheid daarvan wordt door de werkgroep zelf echter aangetoond: er is geen georganiseerd distributiesysteem (blz. 26), het "ruilcircuit" speelt "slechts een ondergeschikte rol in ontuchtzaken" (blz. 7). Op blz. 10 blijkt in 2½ jaar tijds één geval te zijn gesignaleerd van levering van kinderporno tegen betaling. Er is dus geen aanwijzing dat er in aanzienlijke mate privé-foto's doorlekken naar het commerciële circuit. Alle gegevens wijzen op het tegendeel.

Wel kan het maken van foto's onderdeel uitmaken van seksueel misbruik. Zulk misbruik rechtvaardigde echter altijd al ingrijpen van politie en justitie. Anderzijds wordt een seksuele handeling niet tot misbruik enkel doordat ze wordt gefotografeerd. Het is daarom onduidelijk waarom huiszoeking "als regel zal moeten plaatsvinden zodra er van vastlegging van ontucht met kinderen sprake is". . . Zolang van verspreiding van foto's geen sprake is valt niet in te zien waarom een ander opsporingsbeleid gevolgd zou moeten worden.

De minister van Justitie heeft onlangs in antwoord op Kamervragen (6 oktober 1986; nr. 45) aangegeven dat het terughoudende vervolgingsbeleid (waarbij rekening wordt gehouden met het recht op zelfbeschikking van jongeren) wordt voortgezet. Indien dit zo is kan dat worden toegejuicht. Des te meer dringt de vraag zich op waarom hiervan afgeweken zou moeten worden door een verscherpt beleid in de vorm van automatische huiszoeking. Huiszoeking kan nuttig zijn indien er aanwijzingen bestaan van seksueel misbruik of van overtreding van art. 240b Sr. Hierbij gaat het om zaken die ook bij het tot nu toe gevoerde beleid reeds tot strafvervolging leiden. De blijkbaar minimale mate waarin lekkage van foto's naar een nauwelijks (meer) bestaand commercieel circuit optreedt, rechtvaardigt het toch niet dat van een kennelijk genuanceerd beleid wordt afgestapt.

De strekking van artikel 240b Sr.

De werkgroep gaat uitgebreid in op de terminologie van art. 240b Sr. Het artikel is zonder enige toelichting, schriftelijke voorbereiding en advisering door de Raad van State in de wet opgenomen, hetgeen blijkbaar vragen oproept omtrent de zorgvuldigheid van de gekozen bewoordingen. De werkgroep stelt nu voor het artikel zo te interpreteren dat het betrekking heeft op afbeeldingen van kinderen "al dan niet alleen, in een zodanige houding dat daarmee kennelijk het opwekken van een seksuele prikkeling beoogd wordt". Dit criterium lijkt ons niet het juiste en bovendien niet conform de wetstekst. Onjuist omdat ons wetboek van strafrecht terecht gebaseerd is op het uitgangspunt dat de Staat geen zedenmeester dient te zijn. Het is een anachronisme dat zaken strafbaar worden gesteld vanwege de prikkelingen die zij oproepen (terzijde zij opgemerkt dat op grote schaal gebruik wordt gemaakt van de lichamelijke aantrekkelijkheid van kinderen, namelijk in advertenties, met de bedoeling een koop prikkel op te wekken.)

Het criterium is niet conform de wetstekst daar deze spreekt van seksuele gedraging en niet van opmerk een seksuele prikkeling op te roepen. De werkgroep wekt op z'n minst verbazing waar zij spreekt van het "niet willen prijsgeven van het voorterrein" (blz. 21). Het kan toch niet de bedoeling zijn dat de strafbaarstelling wordt verruimd tot buiten de grenzen zoals die bij de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel in de Kamers zijn aangegeven. Kenmerkend voor kinderporno is de aannemelijkheid dat kinderen voor de vervaardiging ervan seksueel zijn misbruikt en het is dan ook deze aannemelijkheid die bepalend zou moeten zijn voor het doen plaatsvinden van strafvervolging.

Slotbeschouwing

Het is bekend dat de bestrijding van kinderporno in 1977 in de Verenigde Staten is begonnen. Sindsdien is het beleid daar ontspoord: door vaak groteske overdrrijvingen (waarvan de aantijging ontrent de Amsterdamse "kinderveiling" er maar een was), wordt een algemene hysteric aangewakkerd waarbij het oorspronkelijke doel, bescherming van kinderen, naar de achtergrond verschuift. Organisaties die evenals wij een nuancering van de strafbaarstelling van seksuele contacten beneden de wettelijke leeftijdsgrenzen bepleiten, zijn hiervan vaak de slachtoffers.

Een dergelijke aanpak is hier niet gangbaar en de werkgroep heeft met haar rapport de geloofwaardigheid van de V.S. in deze niet bepaald versterkt. Toch laat dit rapport de indruk achter dat een ontwikkeling van het beleid in de richting niet uitgesloten is. Ten eerste is daar natuurlijk het voorstel om het opsporingsbeleid te verscherpen. Ten tweede geeft het taalgebruik van de werkgroep te denken: bij overtreding van art. 247 Sr. gaat het zonder enige nuancering steeds om "een ernstig delict", waarbij "ontuchtplegers" hun "slachtoffers" seksueel "misbruiken" en "bewerken". Zulke zaken komen allemaal voor, maar hier ontbreekt nu net de nuancering die de minister van Justitie in zijn antwoord aan het Kamerlid Roethof wél aan de dag legde. Het is bovendien opmerkelijk dat de werkgroep uitsluitend art. 247 noemt en niet art. 249, dat juist mede betrekking heeft op seksueel misbruik van kinderen in het gezin.

Ten slotte blijkt (blz. 3 en 4) dat er samenwerking bestaat met de FBI en dat ervaring wordt opgedaan met in de VS gebruikelijke opsporingstechnieken. Enige duidelijkheid hierover zou wel wenselijk zijn. Is het de bedoeling dergelijke technieken ook hier toe te passen?

Van een beleid in Amerikaanse stijl is hier te lande nog weinig gebleken. Het moet daarvan echter ook niet komen. Wat dat betreft stelt het rapport niet echt gerust.

Tekst voorbereid door COC-projectgroep leeftijdsgrenzen p/a Jan Schuijjer,
[redacted] [edit adres]

Ondersteund door NVSH-Landelijke Werkgroep Pedofilie, Postbus 64, 2501 CB Den Haag, en Vereniging Martijn, Postbus 5478, 1007 AL Amsterdam, tel. 020-443249/760670.

Uit een brief van de Coornhertliga aan Martijn

Wij kunnen het commentaar op het verslag van de werkgroep Kinderpornografie onderschrijven.

Inderdaad zit het venijn in de aanbeveling: "Indien de politie stuit op een geval van ontucht met kinderen, dient zij op de mogelijkheid van (niet-commerciële) kinderpornografie bedacht te zijn en het doen van huiszoeking in een zo vroeg mogelijk stadium te bevorderen".

Hiermede lijkt het proportionaliteitsprincipe verlaten, dat voor het hanteren van starfvorderlijke dwangmiddelen concrete verdenking nodig is van een zwaarte, die zulks ook rechtvaardigt. Te vrezen valt, dat een aanbeveling die niet op dergelijke wijze is geclausuleerd, zal leiden tot een onafgewogen en ongenueanceerd politie-entree in de persoonlijke levenssfeer, waarbij het besef van de ernst van de inbreuk, die dit dwangmiddel met zich meebrengt, kan vervagen. De aanbeveling is aldus onzorgvuldig en voorts strijdig met de overweging van de werkgroep, die stelt dat huiszoeking als regel zal moeten plaatsvinden zodra er van enige vastlegging in de vorm van afbeeldingen van ontucht met kinderen sprake is.